

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Intro

.....

door Marc Janssens De auteur is hoofdredacteur van
Christen Democratische Verkenningen.
marc.janssens@wi.cda.nl / @janssensmarc

We beleven uiterst ingewikkelde tijden. De geopolitieke onrust – de vernietigende oorlogen in Gaza en Oekraïne, een uiterst verdeelde VS, die zich steeds meer van een gezonde democratische rechtsstaat af bewegen, een opkomend vertrouwen bij Rusland en China, en zich in allerlei bewapenende Europese NAVO-landen – is ook in Nederland voelbaar. Tegelijk hebben we in onze samenleving onze eigen problemen. Een verlamdende politieke situatie, waarin het eerst de middenpartijen niet lukte om grote vraagstukken, zoals stikstof en woningtekort, vertrouwenwekkend aan te pakken, waarna de rechterflank een zo mogelijk nog grotere onmacht liet zien. Gelukkig leven we in een land waar oppositie, rechtspraak en journalistiek nog recht van spreken hebben, zodat nieuwe kansen altijd mogelijk zijn. Maar met de aankomende verkiezingen in zicht, is het vertrouwen in de politiek uiterst laag. En het is zeer de vraag of dit gemakkelijk weer hersteld kan worden.

Europese ziel

Te midden van die onrustbarende omgeving brengen we een CDV uit met als thema ‘waardenvolle groei’. Onder deze noemer richten we ons op de vraag wat Nederland en de EU nodig hebben als het gaat om economische groei, maar ook om maatschappelijke ontwikkeling. Wat is er nodig om Europa en Nederland zodanig in de vaart der volkeren voort te sturen dat we minder afhankelijk zijn van grootmachten als Rusland, China en de VS, maar tegelijk ook onze ziel niet verkopen? Een ziel die weet dat er meer is dan economische groei alleen, en die recht doet aan verschillen tussen mensen en volken, en die ook de intrinsieke waarde van natuur, milieu en vrije tijd inziet en beschermt. Een ziel die beseft dat de economie een belangrijke factor is, maar tegelijk erkent dat we niet elk vraagstuk in de samenleving enkel economisch moeten benaderen. Zo stelt Arjen Siegmans in zijn bijdrage dat de keuze destijds voor een leenstelsel ‘uit een bedrijfskundige manier van denken over studeren, over mensen en hun drijfveren’, is voortgekomen, waardoor het weinig kans van slagen had.

Alle artikelen in deze CDV getuigen van dit besef dat de economie slechts één aspect van de werkelijkheid is, wat echter niet betekent dat het in dit nummer altijd koekoek één zang is. Zo meent Paul Schenderling dat groene groei, het adagium van de laatste kabinetten, in feite onmogelijk is. Economische groei gaat volgens hem altijd gepaard met vervuiling en uitputting, zodat we tegen onze planetaire grenzen aanlopen. In het verlengde hiervan stelt Ingrid Robeyns dat individuele voorkeuren van mensen – ‘Ik wil vlees blijven eten én de wereld overvliegen’ – niet langer een uitgangspunt van beleid kunnen zijn.

Andere auteurs en geïnterviewden gaan zo ver niet, maar erkennen wel dat er keuzes moeten worden gemaakt. Waarom vasthouden aan grote industriële bedrijven in Nederland, zoals Tata Steel, terwijl overheidssteun om die groener te maken vooral in de zakken van buitenlandse eigenaren valt, zo vraagt Rens van Tilburg zich af. Vanwege de beperkte ruimte in Nederland én de geopolitieke situatie bepleiten bijna alle bijdragen dat we op Europees niveau nóg meer moeten samenwerken. Maar laten we dan wel de eigen kracht van Europa erkennen, en niet blind het vermeende succes van de Amerikaanse economie kopiëren, zoals Govert Buijs in reactie op het Draghi-rapport over het Europese concurrentievermogen stelt. Ook Jan Jacob van Dijk en Jan Peter Balkenende benadrukken het grote belang van een waardegedreven Europese economie. Gek genoeg wordt dat in Europa wel erkend, maar is er tot nu toe nauwelijks sprake van een debat over de vraag welke spelregels daarbij horen. De EVP, waartoe het CDA behoort, moet hier het voortouw in nemen, aldus beide auteurs.

Pionieren

De tijd nemen voor goede reflectie, maar dan ook keuzes durven maken. Dat is ook de teneur van diverse artikelen in het actualiteitsdeel van deze CDV. Hanneke Steen, nummer 2 op de CDA-lijst voor de Kamerverkiezingen, doet een pleidooi voor pionieren. Uit angst om fouten te maken hebben politici het te lang niet aangedurfd om de ingewikkelde vraagstukken van onze samenleving aan te pakken, en zijn zich maar op electoraal gewin op de korte termijn gaan richten. De neiging om populisme met populisme te beantwoorden is echter desastreus, aldus Steen, en daarom moet het CDA staan voor een politiek die op de korte termijn misschien electoraal lastig ligt, maar op lange termijn wel doet wat noodzakelijk is. In haar column vraagt Joke van Saane naar aanleiding van Geert Maks recente boek *Wisselwachter*, dat gaat over de Amerikaanse en Europese politiek in de eerste helft van de vorige eeuw, aandacht voor de factor toeval in de politiek en ontvankelijkheid voor nieuwe inzichten. ‘De hoofdpersonen uit *Wisselwachter* wisten dat ze af en toe iets gewoon moesten uitproberen, zonder zekerheid over het resultaat.’

.....

De waarde van reflectie en ontvankelijkheid is ook waarop Maurits de Jongh in zijn artikel wijst. Want hoe moeten we omgaan met het vele leed en onrecht dat ons dagelijks via de (sociale) media overspoelt? Hebben de actievoerders, demonstranten niet groot gelijk dat ze via soms ontwrichtende acties hiervoor aandacht vragen? Maar waarom roepen ze dan met hun geschreeuw soms tegelijk een bepaalde vorm van weerzin op? Aan de hand van Hannah Arendt en Michael Oakeshott onderzoekt De Jongh de waarde van politiek activisme, maar ook die van inactivisme. ‘Om sleetsheid en uitputting te voorkomen vereist politiek activisme matiging en onderbreking’, stelt hij. (Even) niet op de barricaden staan hoeft geen teken van onverschilligheid te zijn, maar kan juist een creatieve voedingsbodem zijn voor politiek activisme en betrokkenheid.

Geldsmijterij

Reflectie is ook hard nodig over een gigantisch voornemen dat ogenschijnlijk nauwelijks debat oproept: de drastische verhoging van onze defensiebegroting. Volgens oud-minister van Defensie Hans Hillen past de plotselinge verhoging van de NAVO-norm in een politiek van ondoordachte geldsmijterij. ‘Zonder grondige analyses en uitvoeringsplannen kan het over een paar jaar alweer ketelmuziek zijn geweest’, schrijft hij in een kritische bijdrage in de debatrubriek ‘Dwars’. Martijn Kitzen noemt de verhoging tot 5 procent geen hype, maar bittere noodzaak. Tegelijk erkent ook hij dat een duidelijke visie ontbreekt. ‘Het bedrag is als concessie tot stand gekomen, en is niet het resultaat van een grondige analyse van de internationale veiligheidssituatie en een gedegen plan voor de versterking van de Europese defensie en onze rol daarin’, aldus de voormalig officier.

Er komen verkiezingen aan: hoog tijd dat de gekozen volksvertegenwoordigers gaan werken aan herstel van het vertrouwen in de politiek. Dat zal lastig genoeg zijn. Maar politici kunnen het niet alleen: zij hebben een samenleving nodig waarin de een de ander niet verkettert; waarin debat mogelijk is zonder de opponent als vijand te zien; en waarin een fout niet direct wordt afgestraft, maar de basis vormt om een stap verder te komen. Aan deze ontvankelijke debatcultuur hopen we met deze CDV weer een bijdrage geleverd te hebben.